

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

TEKST EN FOTO'S: JAN CHRIS WAGENAAR

Een nieuw leven voor Hollands Welvaart

Hollands Welvaart in Mensingeweer is een trotse koren- en pelmolen in Mensingeweer. Gebouwd in 1855 is de molen tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw in gebruik gebleven om te malen en te pellen. Toen de molen in de jaren zeventig in eigendom overging naar de (toenmalige) gemeente Leens volgde er een restauratie waarbij de zelfwichting verdween en de roedes werden voorzien van fokwieken om voldoende trekkracht voor het pellen te genereren. Trekkracht heeft de molen sindsdien voldoende gehad en de molen heeft jarenlang op vrijwillige basis gedraaid. In 2000 kreeg Hollands Welvaart opnieuw een uitvoerige opknapbeurt maar omdat de gemeente (De Marne) overwoog om de molen af te stoten werd het onderhoud niet meer zo uitvoerig bijgehouden als wenselijk zou zijn geweest.

Uitgebreid restauratieplan

Toen Het Groninger Landschap in 2013 eigenaar werd, was de molen in een niet al te goede conditie maar doordat er nog wekelijks fanatiek werd gedraaid viel dit in de praktijk wat minder op. Voortvarend werden de meest noodzakelijke werkzaamheden uitgevoerd; de molenromp kreeg een nieuwe bedekking en er kwamen enkele nieuwe stellingdelen. Hierna werd begonnen met het opstellen van een uitgebreid restauratieplan en in 2016 werd de restauratie aanbesteed.

Draaiende molen

Molen Hollands Welvaart is een actieve molen met veel vrijwilligers, een theeschenkerij op de begane grond en met een expositiezolder. Omdat het lastig is om deze activiteiten te combineren met een uitvoerige restauratie werd besloten om pas na de bouwvak van 2017 te beginnen. Alleen de

oude fokken werden aan het begin van het jaar vast verwijderd omdat ze in slechte staat waren. Ieder die afgelopen zomer op zondag langs de molen is gekomen zal verbaasd hebben gekeken naar onze draaiende molen. Met vier zeilen, zónder voorzoom was het een bijzonder gezicht en natuurlijk niet ideaal, maar wij wisten dat het maar tijdelijk zou zijn.

Probleem bij het boventafelement

In september zijn de roedes gestreken en achter de molen neergelegd. Hierna werd ook de kap van de molenromp afgetakeld en op grote bokken geplaatst zodat het boventafelement van de molen vrij toegankelijk was. Want hierin zat eigenlijk het probleem. Bij een eerdere restauratie is het boventafelement vervangen maar goede houtverbindingen werden toen niet aangebracht. In feite hebben alleen een paar glasfiberstaven en

één houten pen de hele bovenkant van de molen al die jaren op zijn plek gehouden. Gelukkig bleken alle onderdelen in redelijk goede staat en hoefden er maar een aantal stukken vervangen te worden. De kruiring, waarvan werd aangenomen dat deze geheel vervangen moest worden, bleek nog zo goed te zijn dat er vrijwel niets aan gedaan hoefde te worden.

Roestduivel

Deze financiële meevaller kwam prima uit want toen de roedes op de grond lagen, bleek dat een-derde van de buitenroede flink aangetast was door de roestduivel. De vraag wat nu te doen rees. Een nieuwe roede? De oude er weer in en over vijf jaar verder kijken? Beide mogelijkheden zijn niet wenselijk. Gelukkig bleek het mogelijk om het slechte deel van de buitenroede weg te slijpen en hier een nieuw stuk voor in de plaats te lassen. Als de reparatie klaar is en de roedes weer netjes geveerd, is er van de hele operatie niets meer te zien en kunnen de roedes nog jaren en jaren mee.

Duurzaam restaureren

Niet alleen de roedes waren slecht maar ook een groot gedeelte van de heklatten voldeed niet meer. De oude heklatten waren van een zware hardhoutsoort en de fokken van ceder. Omdat cederhout, als het geschilderd is, gevoelig is voor houtrot en de molen zo duurzaam mogelijk gerestaureerd moet worden, is er gekozen voor FSC-gekeurd Afzelia hout, dat echter als nadeel heeft dat het een stuk zwaarder is. Daarom is er voor gekozen om het hele hekwerk te vervangen

Herstelwerk aan het boventafelement is een precisiewerk.

Het boventafelement is een achthoekige ring van balken om de achtkantstijlen boven te verbinden. Hierop komt de dikke kruiring (soms kruivloer geheten) te liggen, waar vervolgens de kap met gevulcht op komt te rusten

door een nieuw hekwerk van verduurzaamd Siberisch lariks zodat het totale gewicht van het wiekenkruis min of meer hetzelfde blijft. Hiernaast worden er nog andere werkzaamheden uitgevoerd zoals het waterdicht maken en het schilderwerk van de kap, het recht hangen van het spoorwiel, er komen nieuwe stormluiken en een nieuwe stelling-schoor.

Op de Hollands Welvaart zit een leuk team van zeven molenaars en een tiental vrijwilligers. Om kosten te besparen heeft een aantal vrijwilligers gezamenlijk wat klussen op zich genomen zoals het schilderen van het tussenachtkant en het maken van nieuwe stellingdeuren.

Omdat er vooral door de herstelwerkzaamheden aan de wieken meer tijd nodig is voor de restauratie lukt het niet om de geplande einddatum van kerst 2017 te halen. Daarom wordt alleen de kap vóór de kerst op de molen gehesen en is het de bedoeling om in het eerste kwartaal van 2018 de restauratie geheel af te ronden. Hoe mooi zou het zijn om op Molendag 2018 de molen feestelijk te heropenen?!

Jan Chris Wagenaar is één van de zeven molenaars op Hollands Welvaart

Koren- en pelmolen **Berg (130)** te Winschoten
In het afgelopen jaar is het volgende onderhoud uitgevoerd:

- Beide pelstenen zijn, na jarenlange stilstand, weer gangbaar gemaakt (molenmaker)
- De door de pelspillen aangedreven zeverij en waaier zijn gangbaar gemaakt (molenaars)
- Het vergane opvulhout onder de pelsteen is vervangen (molenmaker)
- Van het Engels kruierwerk zijn alle 48 assen gedemonteerd, ingevet en teruggeplaatst (molenaars).

Koren- en pelmolen **De Liefde (121)** te Uithuizen

De binnenroede van molen De Liefde in Uithuizen moet worden vervangen. De molenbouwer heeft opdracht gekregen om een nieuwe te leveren. Momenteel zijn deze werkzaamheden in uitvoer. Naar verwachting draait de molen weer voor het einde van het jaar.